

Sprawa C-262/21 PPU

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Data wpływu:

23 kwietnia 2021 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Korkein oikeus (sąd najwyższy, Finlandia)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

23 kwietnia 2021 r.

Strona wnosząca skargę kasacyjną:

A

Strona przeciwna w postępowaniu kasacyjnym:

B

**K O R K E I N O I K E U S [SĄD NAJWYŻSZY]
ORZECZENIE [...] 1 (15)**

[...]

Data: 23 kwietnia 2021 r.

Numer 615

STRONA SKARŻĄCA: A

STRONA POZWANA: B

SPÓR: Powrót dziecka na podstawie konwencji haskiej

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym skierowany do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

WNIOSEK O ZASTOSOWANIE TRYBU PILNEGO

Korkein oikeus (sąd najwyższy, Finlandia) wnosi o zastosowanie do niniejszego odesłania prejudycjalnego trybu pilnego przewidzianego w art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem. Okoliczności, które uzasadniają zastosowanie trybu pilnego zostały szczegółowo przedstawione w dołączonym piśmie.

ORZECZENIE KORKEIN OIKEUS (SĄD NAJWYŻSZY)

Przedmiot sporu

- 1 Niniejsze postępowanie dotyczy wniosku złożonego na podstawie konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze w dniu 25 października 1980 r. (Recueil des traités des Nations unies, vol. 1343, nr 22514; zwanej dalej „konwencją haską z 1980 r.”) w celu powrotu do Szwecji dziecka, które zostało wywiezione do Finlandii. W niniejszej sprawie zagadnienie polega na tym, czy uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka może zostać uznane za bezprawne w przypadku, gdy jedno z rodziców bez zgody drugiego, wywiozło dziecko z państwa jego miejsca zwykłego pobytu do innego państwa członkowskiego Unii, po tym jak organ imigracyjny państwa pobytu uznał, że to właśnie w tym innym państwie członkowskim powinny zostać rozpatrzone wnioski o udzielenie azylu [Or. 2] dotyczące dziecka i odnośnego rodzica. Rozstrzygnięcie sporu wymaga jednoczesnego uwzględnienia dwóch różnych systemów opartych na współpracy i zaufaniu między państwami członkowskimi Unii. Pojawia się pytanie o wykładnię rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej (zwanego dalej „rozporządzeniem Bruksela IIa”), uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, jak również rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (zwanego dalej „rozporządzeniem Dublin III”).

Istotne okoliczności faktyczne

Okoliczności powstania sporu

- 2 Dwóch obywateli Iranu, A (zwany dalej ojcem) i B (zwana dalej matką) od 2016 r. zamieszkiwało w Finlandii, a następnie od maja 2019 r. w Szwecji. Matce wydano, na podstawie zezwolenia na pobyt przyznanego ojcu z uwagi na zatrudnienie, zezwolenie na pobyt w Finlandii ze względu na więzi rodzinne na okres od 28 grudnia 2017 r. do 27 grudnia 2021 r. oraz w Szwecji na okres od 11 marca 2019 r. do 16 września 2020 r.

- 3 Wspólne dziecko stron, C (zwane dalej „dzieckiem”) urodziło się w Szwecji w dniu 5 września 2019 r. Miejscem zwykłego pobytu dziecka była Szwecja, a rodzice wspólnie sprawowali opiekę rodzicielską. Decyzją władz szwedzkich z dnia 11 listopada 2019 r. (potwierdzoną wyrokiem sądu administracyjnego z dnia 17 stycznia 2020 r.) dziecko zostało przejęte przez właściwe organy i umieszczone wraz z matką w placówce socjalnej.
- 4 W dniu 21 listopada 2019 r. ojciec złożył wniosek o zezwolenie na pobyt dziecka w Szwecji ze względu na więzi rodzinne ojca z dzieckiem. W dniu 4 grudnia 2019 r. matka złożyła wniosek o zezwolenie na pobyt dziecka w Szwecji.
- 5 W dniu 7 sierpnia 2020 r. matka złożyła w imieniu własnym oraz w imieniu dziecka wniosek o udzielenie azylu w Szwecji, powołując się na przemoc domową stosowaną wobec niej przez ojca dziecka oraz groźby użycia przemocy w imię honoru jego rodziny w Iranie. Decyzjami z dnia 27 października 2020 r. szwedzki urząd imigracyjny (Migrationsverket) odrzucił wnioski o udzielenie azylu matce i dziecku jako niedopuszczalne, postanowił nie nadawać dalszego biegu wnioskowi ojca o zezwolenie na pobyt dziecka ze względu na więzi rodzinne oraz, w drodze decyzji podlegających natychmiastowej wykonalności, przekazał matkę i dziecko do Finlandii na podstawie art. 29 ust. 1 rozporządzenia Dublin III. W dniu 27 sierpnia 2020 r. Finlandia potwierdziła, że jest państwem odpowiedzialnym za rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu matce i dziecku na podstawie art. 12 ust. [Or. 3] 3 rozporządzenia Dublin III. W dniu 24 listopada 2020 r. matka i dziecko zostali przekazani do Finlandii. W dniu 11 stycznia 2021 r. matka złożyła w imieniu własnym oraz w imieniu dziecka wniosek o udzielenie azylu w Finlandii. W dniu 26 marca 2021 r. Maahanmuuttovirasto (krajowy urząd imigracyjny) cofnął przyznane wcześniej matce zezwolenie na pobyt w Finlandii. Wniosek o udzielenie azylu jest obecnie rozpatrywany.
- 6 W dniu 7 grudnia 2020 r. ojciec złożył odwołanie od decyzji szwedzkiego urzędu imigracyjnego z dnia 27 października 2020 r. dotyczącej zezwolenia na pobyt ze względu na więzi rodzinne oraz przekazania dziecka do Finlandii. Wyrokiem z dnia 21 grudnia 2020 r. sąd administracyjny rozpatrujący odwołanie (migrationsdomstolen – sąd administracyjny, wydział ds. cudzoziemców) uchylił decyzje urzędu imigracyjnego i przekazał sprawę temu organowi do ponownego rozpatrzenia, ponieważ ojciec dziecka nie został wysłuchany w toku postępowania. Decyzją z dnia 29 grudnia 2020 r. szwedzki urząd imigracyjny, po opuszczeniu państwa przez dziecko, pozostawił toczące się przed nim sprawy dotyczące dziecka bez rozpoznania, w tym wniosek o udzielenie azylu, który matka złożyła w imieniu dziecka. W dniu 19 stycznia 2021 r. do sądu administracyjnego zostało wniesione odwołanie od tej decyzji. Wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2021 r. sąd administracyjny oddalił żądania zmierzające w szczególności do wydania nakazu w celu wydania zezwolenia na pobyt ze względu na więzi rodzinne oraz dotyczącego powrotu dziecka do Szwecji na podstawie rozporządzenia Dublin III.

- 7 W dniu 5 stycznia 2021 r. ojciec ponownie złożył w szwedzkim urzędzie imigracyjnym wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt ze względu na więzi rodzinne. Wniosek ten jest w trakcie rozpatrywania.
- 8 Równocześnie w Szwecji toczy się postępowanie między stronami w sprawie opieki nad dzieckiem. Szwedzki sąd rejonowy (Västmanlands tingsrätt (sąd rejonowy Västmanland, Szwecja)) w drodze postanowienia w przedmiocie środków tymczasowych wydanego w listopadzie 2020 r. utrzymał w mocy wspólne prawo do opieki nad dzieckiem obojga rodziców. Matka dziecka kwestionuje jurysdykcję tego sądu do rozpatrywania sprawy po przekazaniu dziecka do Finlandii. Postępowanie w tej sprawie nadal się toczy.
- 9 W dniu 21 grudnia 2020 r. ojciec wniósł do Helsingin hovioikeus (sądu apelacyjnego w Helsinkach, Finlandia) środek prawny mający na celu wydanie nakazu natychmiastowego powrotu dziecka stron do państwa jego zamieszkania, czyli Szwecji. Matka wniosła, tytułem żądania głównego, o stwierdzenie niedopuszczalności tego środka lub, tytułem ewentualnym, jego oddalenie.
- 10 W odpowiedzi z dnia 26 stycznia 2021 r. skierowanej do Helsingin hovioikeus (sądu apelacyjnego w Helsinkach) szwedzki urząd imigracyjny stwierdził, że ani dziecko, ani matka nie posiadają ważnego zezwolenia na pobyt w Szwecji, ani też prawa do wjazdu lub pobytu w tym państwie. **[Or. 4]**

Postanowienie Helsingin hovioikeus (sądu apelacyjnego w Helsinkach) z dnia 25 lutego 2021 r.

- 11 Helsingin hovioikeus (sąd apelacyjny w Helsinkach) oddalił wniosek dotyczący powrotu dziecka. Zdaniem tego sądu w niniejszej sprawie nie ma podstaw do uznania, że matka bezprawnie zabrała dziecko z państwa jego miejsca pobytu. Matka dziecka, mieszkając w Szwecji, wyraźnie wystąpiła w imieniu własnym oraz w imieniu dziecka o udzielenie azylu w Szwecji. Matka złożyła wniosek o przyznanie jej wyłącznej opieki nad dzieckiem w dniu 2 września 2020 r., w chwili, w której szwedzki urząd imigracyjny poinformował ją o fakcie, że Finlandia jest państwem odpowiedzialnym za rozpatrzenie jej wniosku o udzieleniu azylu oraz wniosku jej dziecka. Wskazuje to, że intencją matki nie była zmiana miejsca pobytu dziecka w sposób, który mógłby wpłynąć na jurysdykcję międzynarodową w sprawach dotyczących prawa do opieki nad dzieckiem.
- 12 Zdaniem Helsingin hovioikeus (sądu apelacyjnego w Helsinkach) nie należy również uznawać za bezprawne zatrzymania dziecka, nawet jeśli szwedzki sąd administracyjny uchylił następnie decyzję szwedzkiego urzędu imigracyjnego i przekazał temu organowi sprawę do ponownego rozpoznania, a ojciec nie wyraził zgody na pobyt dziecka w Finlandii. Hovioikeus uznał, że matka mogła zgodnie z prawem polegać na informacjach przekazanych przez szwedzki urząd imigracyjny, dotyczących natychmiastowej wykonalności decyzji, ograniczeń wjazdu dziecka na terytorium państwa, jak również rozpatrzenia wniosku

o udzielenie azylu dziecku w Finlandii. Nie należy również wnioskować z tego, że matka nadużyła przepisów dotyczących azylu.

Skarga kasacyjna do Korkein oikeus (sądu najwyższego)

- 13 Ojciec w ramach swojej skargi wnosi o wydanie postanowienia nakazującego natychmiastowy powrót dziecka stron do państwa jego zamieszkania, Szwecji.
- 14 Matka w odpowiedzi na skargę wniosła o jej oddalenie.

Sytuacja prawna

Powrót dziecka

Konwencja haska z 1980 r.

- 15 Artykuł 1 konwencji haskiej z 1980 r. ma następujące brzmienie:
 „Przedmiotem niniejszej konwencji jest:
 a) zapewnienie niezwłocznego powrotu dzieci bezprawnie uprowadzonych lub zatrzymanych w jednym z Umawiających się państw; [...]” **[Or. 5]**
- 16 Artykuł 3 ww. konwencji stanowi, co następuje:
 „Uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka będzie uznane za bezprawne, jeżeli:
 a) nastąpiło naruszenie prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce stałego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem; oraz
 b) w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie”.
- 17 Artykuł 13 tej konwencji brzmi następująco:
 „[...] władza sądowa lub administracyjna państwa wezwanego nie jest obowiązana zarządzić wydanie dziecka, jeżeli osoba, instytucja lub organizacja sprzeciwiająca się wydaniu dziecka wykaże, że:
 [...]
 - b) istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w niekorzystnej sytuacji. [...]”.
- 18 Artykuł 20 wspomnianej konwencji stanowi, co następuje:

„Można odmówić zwrotu dziecka zgodnie z postanowieniami artykułu 12, jeżeli zwrot nie byłby dopuszczony w świetle podstawowych zasad państwa wezwanego, dotyczących ochrony praw człowieka i podstawowych wolności”.

Prawo Unii

19 Motyw 17 rozporządzenia Bruksela II a ma następujące brzmienie:

„W przypadkach bezprawnego zabrania lub zatrzymania dziecka, powrót dziecka powinien nastąpić bezzwłocznie; w tym celu stosuje się nadal Konwencję haską z dnia 25 października 1980 r., uzupełnioną niniejszym rozporządzeniem, zwłaszcza art. 11. [...]”. **[Or. 6]**

20 Motyw 33 rozporządzenia stanowi, co następuje:

„Niniejsze rozporządzenie uznaje prawa podstawowe i jest zgodne z zasadami przyjętymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. W szczególności zmierza do zapewnienia przestrzegania podstawowych praw dziecka określonych w art. 24 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej”.

21 Artykuł 2 ust. 11 tego rozporządzenia przewiduje, że zabranie lub zatrzymanie dziecka jest bezprawne, gdy

a) narusza to prawo do pieczy nad dzieckiem, które na mocy orzeczenia, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie przysługuje zgodnie z prawem państwa członkowskiego, w którym dziecko bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem miało zwykły pobyt; oraz

b) pod warunkiem, że prawo pieczy nad dzieckiem było, wspólnie lub samemu, faktycznie wykonywane w czasie uprowadzenia lub zatrzymania dziecka lub byłoby wykonywane, gdyby uprowadzenie lub zatrzymanie nie nastąpiło. Za wspólne wykonywanie pieczy nad dzieckiem uznaje się sytuację, gdy jeden podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej na mocy orzeczenia lub z mocy prawa nie może stanowić o miejscu pobytu dziecka bez zgody innego podmiotu odpowiedzialności rodzicielskiej.”.

22 Artykuł 11 ust. 4 wspomnianego rozporządzenia stanowi:

„Sąd nie może odmówić powrotu dziecka na podstawie art. 13b konwencji haskiej z 1980 r., jeżeli ustalono, że zostały podjęte stosowne działania w celu zapewnienia ochrony dziecka po jego powrocie”.

23 Artykuł 24 ust. 2 i 3 Karty praw podstawowych Unii stanowi, że

„We wszystkich działaniach dotyczących dzieci, zarówno podejmowanych przez władze publiczne, jak i instytucje prywatne, należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka.

Każde dziecko ma prawo do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców, chyba że jest to sprzeczne z jego interesami”.

Prawo krajowe

- 24 Powrót dziecka jest regulowany przez laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983) [ustawę o pieczy nad dzieckiem i prawie do kontaktów z dzieckiem]. Przepisy ww. ustawy odpowiadają postanowieniom konwencji haskiej z 1980 r.
- 25 Zgodnie z art. 30 ustawy o pieczy nad dzieckiem i prawie do osobistej styczności, zmienionej ustawą 186/1994, należy niezwłocznie zarządzić powrót dziecka przebywającego na terenie Finlandii bezprawnie wywiezionego z państwa, w którym miało miejsce stałego pobytu, lub w którym dziecko zostało bezprawnie zatrzymane, w którym dziecko zwykle zamieszkiwało bezpośrednio przed zabranieniem lub zatrzymaniem w państwie będącym stroną Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 r. o cywilnych aspektach [Or. 7] uprowadzenia dziecka za granicę (konwencja haska).
- 26 Zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy o pieczy nad dzieckiem i prawie do osobistej styczności z dzieckiem, zmienionej ustawą 186/1994, uprowadzenie lub zatrzymanie dziecka uważa się za bezprawne, jeżeli:
- a) nastąpiło naruszenie prawa do opieki przyznanego określonej osobie, instytucji lub innej organizacji, wykonywanego wspólnie lub indywidualnie, na mocy ustawodawstwa państwa, w którym dziecko miało miejsce zwykłego pobytu bezpośrednio przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem, oraz
 - b) w chwili uprowadzenia lub zatrzymania prawa te były skutecznie wykonywane wspólnie lub indywidualnie albo byłyby tak wykonywane, gdyby nie nastąpiło uprowadzenie lub zatrzymanie”.
- 27 Artykuł 34 ustawy o pieczy nad dzieckiem i prawie do osobistej styczności z dzieckiem, zmienionej ustawą 186/1994, dotyczy podstaw do odmowy. Na podstawie tego przepisu wniosek o powrót dziecka może być oddalony:
- [...]
- 2) jeżeli istnieje poważne ryzyko, że powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w niekorzystnej sytuacji nie do zniesienia.

W przypadku gdy dziecko zwykle zamieszkiwało przed uprowadzeniem lub zatrzymaniem, o którym mowa w art. 2 pkt 3 rozporządzenia Bruksela IIa, przepisy, o których mowa w art. 11 ust. 4 tego rozporządzenia stosuje się ponadto w odniesieniu do oddalenia wniosku o powrót dziecka na podstawie przepisów akapitu pierwszego pkt 2 powyżej.

Przekazanie osoby ubiegającej się o azyl do odpowiedzialnego państwa członkowskiego

Prawo Unii

28 Artykuł 12 ust. 3 rozporządzenia Dublin III (nr 604/2013) stanowi, co następuje:

„[...]”

3. W przypadku gdy wnioskodawca jest w posiadaniu więcej niż jednego ważnego dokumentu pobytu lub wizej wydanej przez różne państwa członkowskie, odpowiedzialność za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej przyjmowana jest przez państwa członkowskie w następującej kolejności:

a) państwo członkowskie, które wydało dokument pobytu przyznający prawo do najdłuższego okresu pobytu [...]”.

29 Artykuł 29 tego rozporządzenia stanowi w odniesieniu do przekazania, co następuje:

„1. Przekazanie osoby ubiegającej się o azyl lub innej osoby, o której mowa w art. 18 ust. 1 lit. c) lub d), z wnioskującego państwa członkowskiego do odpowiedzialnego państwa członkowskiego [Or. 8] jest przeprowadzane zgodnie z prawem krajowym wnioskującego państwa członkowskiego, po konsultacjach między zainteresowanymi państwami członkowskimi, tak szybko, jak to jest praktycznie możliwe, a najpóźniej w ciągu sześciu miesięcy od wyrażenia zgody na złożony przez inne państwo członkowskie wniosek o przejęcie lub wtórne przejęcie zainteresowanej osoby lub od ostatecznej decyzji w sprawie odwołania się lub ponownego rozpoznania, w przypadku gdy mają one skutek zawieszający, zgodnie art. 27 ust. 3. [...]”.

Orzecznictwo krajowe

30 Sąd nie miał nigdy w przeszłości okazji orzekać w sprawie dotyczącej powrotu dziecka, w której należałoby ocenić, czy decyzja dotycząca przeniesienia rozpatrywania wniosku o udzielenie azylu, podjęta na podstawie rozporządzenia Dublin III w innym państwie członkowskim, skutkuje tym, że uprowadzenia dziecka z tego państwa członkowskiego lub jego zatrzymanie nie należy uznawać za bezprawne na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. lub rozporządzenia Bruksela IIa.

31 W ramach mającego zasadnicze znaczenie orzeczenia KKO 2016:65 sąd odsyłający rozpatrywał sprawę, w której ojciec dziecka, nad którym rodzice sprawowali wspólną pieczę, bezprawnie sprowadził dziecko do Finlandii. Ojcu i dziecku udzielono następnie azylu i przyznano status uchodźcy w Finlandii. Matka dziecka złożyła na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. wniosek o jego powrót do państwa zamieszkania, Białorusi. Sąd odsyłający uznał, że azyl

udzielony dziecku sam w sobie nie stanowił powodu, aby nie stosować obowiązku powrotu wynikającego z konwencji haskiej, ponieważ powrót należy oceniać na podstawie przyczyn odmowy wynikających z konwencji haskiej z uwzględnieniem najlepszego interesu dziecka. Nic nie stało na przeszkodzie powrotowi.

- 32 Z mającego zasadnicze znaczenie orzeczenia KHO 2016:168 Korkein hallinto-oikeus (sądu najwyższego, Finlandia) wynika, że organy krajowe oddaliły wnioski o przedłużenie zezwolenia na pobyt dziecka ze względu na więzi rodzinne, na które powoływał się ojciec. Zgodnie z tym orzeczeniem zezwolenie na pobyt dotyczy możliwości przebywania dziecka na terytorium Finlandii. To nie zezwolenie na pobyt może określać miejsce lub państwo miejsca pobytu dziecka, ponieważ określenie miejsca lub państwa miejsca pobytu dziecka należy do osób sprawujących nad nim pieczę, które decydują o tym zgodnie z ustawą o pieczy nad dzieckiem i prawie do osobistej styczności z dzieckiem. Sądy krajowe, które rozpatrywały kwestię pieczy nad dzieckiem i jego miejsca zamieszkania, uznały, że dziecko pozostawało pod wspólną pieczę obojga rodziców i mieszkało z ojcem. Po tym jak matka bez zezwolenia uprowadziła dziecko z Finlandii do Rosji, sąd rosyjski, zajmujący się kwestią powrotu dziecka, nakazał na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. powrót dziecka do państwa jego miejsca stałego pobytu, tj. Finlandii. [Or. 9]
- 33 W powyższych orzeczeniach nie zastosowano ani rozporządzenia Bruksela IIa, ani rozporządzenia Dublin III. W orzeczeniu KKO 2016:65 nie nadano istotnego znaczenia decyzji dotyczącej udzielenia azylu dziecku w ramach oceny kwestii jego powrotu. W orzeczeniu KHO 2016:168 kwestia zezwolenia na pobyt dziecka była rozpatrywana oddzielnie od pytań dotyczących miejsca zwykłego pobytu dziecka i jego powrotu.

W przedmiocie konieczności wystąpienia z odesłaniem prejudycjalnym

- 34 Sąd odsyłający musi rozstrzygnąć kwestię powrotu dziecka, przedstawioną w pkt 1 powyżej. Szwecja była państwem zamieszkania dziecka bezpośrednio przed zarzucanym bezprawnym uprowadzeniem. Matka twierdzi, że Finlandia stała się państwem zamieszkania dziecka najpóźniej w chwili, gdy szwedzki urząd imigracyjny stwierdził, iż dziecko nie ma prawa wjazdu, ani prawa pobytu w Szwecji, w którym to państwie jego wnioski o udzielenie azylu pozostały bez rozpoznania. Sąd odsyłający zauważa, że kwestia, którą musi rozstrzygnąć, nie stanowi często rozpatrywanej w orzecznictwie kwestii zmiany miejsca zamieszkania w stosunku do miejsca zwykłego pobytu. Sąd ten musi rozstrzygnąć kilka kwestii w zależności od wykładni rozporządzenia Bruksela IIa w przypadku, gdy wydana na podstawie rozporządzenia Dublin III decyzja o przekazaniu odpowiedzialności za rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu doprowadziła do wydalenia dziecka z państwa jego zamieszkania, czyli ze Szwecji. Zgodnie z wiedzą sądu odsyłającego Trybunał nigdy wcześniej nie zajmował w ramach swojego orzecznictwa stanowiska w przedmiocie takich kwestii dotyczących wykładni.

- 35 Przede wszystkim w niniejszym przypadku powstaje pytanie, czy mamy już do czynienia z bezprawnym uprowadzeniem dziecka w rozumieniu art. 2 pkt 11 rozporządzenia Bruksela IIa i art. 3 konwencji haskiej z 1980 r. Powodem wyjazdu matki i dziecka ze Szwecji oraz ich przyjazdu do Finlandii było złożenie wniosku do szwedzkiego urzędu imigracyjnego oraz wydanie przez niego decyzji dotyczącej państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie azylu na podstawie art. 12 ust. 3 lit. a), art. 18 ust. 1 i art. 29 ust. 1 rozporządzenia Dublin III, jak również przyjęcie tego wniosku przez fiński urząd imigracyjny. Decyzja szwedzkiego urzędu imigracyjnego (z dnia 27 października 2020 r.) o przekazaniu akt sprawy oznaczała, że wniosek o udzielenie azylu złożony w Szwecji w imieniu dziecka przez jego matkę stał się bezprzedmiotowy i obejmowała ona decyzje o pozostawieniu bez rozpoznania wniosków o zezwolenie na pobyt ze względu na więzi rodzinne w odniesieniu do dziecka, które ojciec i matka złożyli odrębnie. Decyzja szwedzkiego urzędu imigracyjnego miała natychmiastową wykonalność i z tego powodu zarówno matce, jak i dziecku nie przysługiwało już prawo pobytu w Szwecji. Ponieważ oczywistym jest i bezspornym, że matka miała prawo do dłuższego prawa pobytu w Finlandii niż w Szwecji, postępowała ona w sposób właściwy, jako że sprawa rozpatrywana jest na podstawie rozporządzenia Dublin III. W tym świetle należy stwierdzić, że w niniejszej sprawie nie doszło do bezprawnego uprowadzenia dziecka w rozumieniu art. 3 konwencji haskiej z 1980 r. oraz [Or. 10] art. 2 ust. 11 rozporządzenia Bruksela IIa.
- 36 Jednakże według ojca dziecka, matka w niniejszym przypadku skorzystała z procedury rozpatrywania wniosku o udzielenie azylu do celów innych niż te, do realizacji których jest przeznaczona, i nie zwróciła się do ojca o zgodę na przewiezienie dziecka ze Szwecji do Finlandii. Rozpatrując sprawę pod kątem zasad i postanowień konwencji haskiej z 1980 r. oraz zasad i przepisów rozporządzenia Bruksela IIa w sprawie uprowadzenia dziecka, należy stwierdzić, że dziecko, nad którym oboje rodzice sprawowali wspólną pieczę, zostało bezprawnie uprowadzone z państwa zamieszkania, tj. ze Szwecji.
- 37 Gdyby uznać, jak wskazano w pkt 35 powyżej, że nie doszło do bezprawnego uprowadzenia dziecka, to należałoby w drugiej kolejności ocenić, czy doszło do bezprawnego zatrzymania dziecka w rozumieniu art. 3 konwencji haskiej z 1980 r. i art. 2 ust. 11 rozporządzenia Bruksela IIa, ponieważ szwedzki sąd administracyjny uchylił następnie (w dniu 21 grudnia 2020 r.) decyzję szwedzkiego urzędu imigracyjnego o przekazaniu wniosków o udzielenie azylu dziecka do Finlandii, o uznaniu za bezprzedmiotowe wniosków o udzielenie azylu złożonych przez matkę w Szwecji oraz o pozostawieniu bez rozpoznania wniosków o zezwolenie na pobyt dziecka złożonych przez ojca i matkę w Szwecji. Z informacji uzyskanych od władz szwedzkich wynika jednak, że obecnie ani dziecko, ani jego matka nadal nie mają w tej sytuacji prawa do wyjazdu do Szwecji, ani do pozostania na terytorium tego państwa. Jeżeli ta okoliczność zostanie uznana za istotną, nie będzie to stanowiło bezprawnego zatrzymania dziecka.

- 38 Skoro wyżej wymienione zasady i postanowienia konwencji haskiej z 1980 r. oraz zasady i przepisy rozporządzenia Bruksela IIa w związku z przepisami rozporządzenia Dublin III dotyczącymi przekazania wniosku o udzielenie azylu należy interpretować w ten sposób, że doszło do bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka, należy dodatkowo zbadać, czy istnieje przeszkoda do powrotu dziecka. Matka powołuje się na art. 13 ust. 1 lit. b) i art. 20 konwencji haskiej z 1980 r. jako na postanowienia, które uniemożliwiają powrót dziecka w niniejszej sprawie.
- 39 Z akt sprawy wynika, że władze szwedzkie przejęły pieczę nad dzieckiem, gdy miało ono około dwóch miesięcy, a następnie umieściły dziecko wraz z matką w placówce socjalnej. Decyzja o przejęciu pieczy nad dzieckiem obowiązywała do listopada 2020 r. Z akt sprawy wynika, że powodem przejęcia pieczy nad dzieckiem była przemoc domowa wobec matki. Z tego powodu w niniejszej sprawie należy zbadać, czy ten rodzaj pieczy i umieszczenie dziecka w placówce socjalnej stanowi przeszkodę w rozumieniu art. 13 ust. 1 lit. b) konwencji haskiej z 1980 r., z tego względu, że powrót dziecka mógłby narazić je, z powodu przemocy domowej wobec jego matki, na szkodę fizyczną lub psychiczną, **[Or. 11]** lub w inny sposób postawić je w niekorzystnej sytuacji. Istotą tej przeszkody relatywizuje jednak okoliczność, że władze szwedzkie, poprzez przyjęcie środków dotyczących pieczy nad dzieckiem i jego umieszczenia w placówce socjalnej, już wcześniej podjęły stosowne działania w celu zapewnienia ochrony dziecka w rozumieniu art. 11 ust. 4 rozporządzenia Bruksela IIa. W niniejszej sprawie nie ma żadnego powodu, aby uznać, że nie powołanie się na takie przepisy po powrocie dziecka do Szwecji nie byłoby możliwe.
- 40 Kwestia podstawy odmowy związanej z zarzutem stosowania przemocy domowej została włączona do niniejszego wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, ponieważ stanowi ona część oceny dotyczącej powrotu dziecka, nawet jeśli sąd w niniejszej sprawie nie ma szczególnych wątpliwości co do progu zastosowania podstawy odmowy opartej na istnieniu poważnego zagrożenia, ani co do zdolności Szwecji do przyjęcia stosownych działań w celu zapewnienia ochrony dziecka.
- 41 Należy jeszcze dokonać oceny kwestii dotyczącej przeszkód dla powrotu dziecka, zastanawiając się, czy można mówić o niekorzystnej sytuacji w rozumieniu art. 13 ust. 1 lit. b) konwencji haskiej z 1980 r., wówczas gdy dziecko, którego powrót został zarządzony, lub jego matka, która sprawowała nad nim główną pieczę, nie ma ważnego zezwolenia na pobyt, ani prawa wjazdu do państwa, do którego zażądano powrót dziecka. Kiedy będąc niemowlęciem (obecnie około półtoraroczne dziecko), dziecko mieszkało w Szwecji, to matka była jego głównym opiekunem i to ona sprawowała nad nim opiekę podczas pobytu w placówce socjalnej, w której dziecko zostało umieszczone po przejęciu pieczy nad nim w wieku około dwóch miesięcy. Okoliczność, że dziecko byłoby uprawnione w Szwecji, ze względu na więzi rodzinne, do uzyskania zezwolenia na pobyt na podstawie zezwolenia na pobyt ojca, niekoniecznie ma decydujące znaczenie w ramach oceny niekorzystnego charakteru sytuacji.

- 42 Jeżeli w tych okolicznościach art. 13 ust. 1 lit. b) konwencji haskiej z 1980 r. należy interpretować w ten sposób, że powrót dziecka do Szwecji postawiłby je w niekorzystnej sytuacji, to w niniejszej sprawie należy jeszcze ocenić, co należy rozumieć pod pojęciem stosownych działań w celu zapewnienia ochrony dziecka po jego powrocie w rozumieniu art. 11 ust. 4 rozporządzenia Bruksela IIa. Czy pojęcie stosownych działań uwzględniających najlepszy interes dziecka można interpretować w ten sposób, że władze państwa członkowskiego mają pozytywny obowiązek zagwarantowania dziecku, jak również matce, prawa wjazdu i pobytu w państwie, w celu zorganizowania osobistej opieki i pieczy nad dzieckiem do czasu zakończenia postępowania sądowego dotyczącego pieczy nad nim, prawa do osobistej styczności z dzieckiem i jego miejsca zamieszkania, które toczy się obecnie w danym państwie członkowskim [?]. W odniesieniu do mechanizmu rozporządzenia Bruksela IIa nie jest również jasne, czy w przypadku ewentualnego powrotu dziecka państwo członkowskie wydające dziecko powinno w oparciu o zasadę wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi zakładać, że państwo zamieszkania dziecka wypełni ciężące na nim obowiązki, czy też konieczne [Or. 12] będzie zwrócenie się do władz państwa zamieszkania o dostarczenie informacji na temat faktycznie podjętych działań w celu zabezpieczenia interesów dziecka.
- 43 W sytuacji gdyby państwo zamieszkania dziecka, w przypadku jego powrotu, nie było zobowiązane na mocy art. 11 ust. 4 rozporządzenia Bruksela IIa do podjęcia wskazanych powyżej działań w celu zapewnienia ochrony tego dziecka po jego powrocie, czy zasadę najlepszego interesu dziecka należałoby w takim wypadku interpretować w ten sposób, że powrót dziecka nie mógłby zostać uznany za zgodny z podstawowymi zasadami ochrony praw człowieka i podstawowych wolności, tak jak wymaga tego art. 20 konwencji haskiej z 1980 r. i z tego powodu należałoby go odmówić[?] Kwestię tę należy ocenić w świetle art. 24 ust. 2 i 3 Karty praw podstawowych. Przy tej okazji należy dokonać oceny najlepszego interesu dziecka jako zasadę ogólną, a w szczególności znaczenie, jakie w ramach tej oceny przyznaje się prawu dziecka do utrzymywania osobistych stosunków i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców.
- 44 Pytanie dotyczące podstawy odmowy z art. 20 zostało zawarte we wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, ponieważ jest to przepis, na który powołuje się matka; sąd odsyłający wskazuje jednak, że nie ma szczególnych wątpliwości co do możliwości zastosowania również tego przepisu.
- 45 Odpowiedzi na powyższe kwestie wykładni mają zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia zawisłego przed sądem odsyłającym postępowania głównego.

Pytania prejudycjalne

- 46 Sąd odsyłający, po umożliwieniu stronom wypowiedzenia się w przedmiocie treści wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami prejudycjalnymi.

1. Czy art. 2 pkt 11 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej (zwanego dalej „rozporządzeniem Bruksela IIa”), uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, dotyczący bezprawnego uprowadzenia dziecka, należy interpretować w ten sposób, że sytuacja, w której jedno z rodziców, bez zgody drugiego rodzica, uprowadza dziecko z państwa zamieszkania do innego państwa członkowskiego, które jest państwem odpowiedzialnym na podstawie decyzji o przekazaniu podjętej przez właściwy organ zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 (zwanym dalej „rozporządzeniem Dublin III”), odpowiada takiej kwalifikacji? [Or. 13]

2. W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej na pytanie pierwsze, czy art. 2 pkt 11 rozporządzenia Bruksela IIa, dotyczący bezprawnego zatrzymania, należy interpretować w ten sposób, że sytuacja, w której sąd państwa miejsca zamieszkania dziecka uchylił decyzję właściwego organu o przekazaniu akt sprawy, lecz w której dziecko, którego powrót został zarządzony, nie posiada już ważnego zezwolenia na pobyt w państwie miejsca zamieszkania, ani prawa wjazdu lub pobytu w odnośnym państwie, odpowiada takiej kwalifikacji?

3. Czy jeżeli w świetle odpowiedzi na pytanie pierwsze lub drugie rozporządzenie Bruksela IIa należy interpretować w ten sposób, że dziecko zostało bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane i w związku z tym powinno zostać przekazane do państwa zamieszkania, art. 13 akapit pierwszy lit. b) konwencji haskiej z 1980 r. należy interpretować w ten sposób, iż stoi on na przeszkodzie powrotowi dziecka albo

i) ze względu na istnienie poważnego ryzyka w rozumieniu tego przepisu, że powrót niemowlęcia pozostającego pod osobistą opieką matki, gdyby nastąpił bez opieki, naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w jakikolwiek inny sposób postawiłby je w niekorzystnej sytuacji; albo

ii) ze względu na to, że dziecko zostałoby przejęte w państwie miejsca zamieszkania i umieszczone w placówce socjalnej albo samo, albo z matką, co wskazywałoby na istnienie poważnego ryzyka w rozumieniu tego przepisu, że powrót dziecka naraziłby je na niebezpieczeństwo fizyczne lub psychiczne albo w inny sposób postawiłby je w niekorzystnej sytuacji; albo też

iii) ze względu na to, że dziecko bez ważnego zezwolenia na pobyt znalazłoby się w niekorzystnej sytuacji w rozumieniu tego przepisu?

4. Czy jeżeli w świetle odpowiedzi na pytanie trzecie podstawy odmowy określone w art. 13 ust. 1 lit. b) konwencji haskiej z 1980 r. można interpretować w ten sposób, że istnieje poważne ryzyko, iż powrót dziecka naraziłby je na szkodę fizyczną lub psychiczną albo w inny sposób postawiłby

je w niekorzystnej sytuacji, art. 11 ust. 4 rozporządzenia Bruksela IIa w związku z pojęciem najlepszego interesu dziecka, o którym mowa w art. 24 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz w owym rozporządzeniu, należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, gdy ani dziecko, ani matka nie posiadają ważnego zezwolenia na pobyt w państwie zamieszkania dziecka i w związku z tym nie mają prawa wjazdu ani pobytu w tym państwie, państwo zamieszkania dziecka musi podjąć stosowne działania w celu zapewnienia legalnego pobytu dziecka i matki [Or. 14] w odnośnym państwie członkowskim? Jeżeli na państwie miejsca zamieszkania dziecka spoczywa taki obowiązek, to czy zasadę wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi należy interpretować w ten sposób, że państwo wydające dziecko może zgodnie z tą zasadą zakładać, że państwo miejsca zamieszkania dziecka wywiąże się z tych obowiązków, czy też najlepszy interes dziecka wymaga, aby władze państwa zamieszkania dostarczyły informacji na temat konkretnych działań, które zostały lub zostaną podjęte w celu ochrony dziecka, tak aby państwo członkowskie wydające dziecko mogło ocenić w szczególności, czy działania te są stosowne w świetle najlepszego interesu dziecka?

5. Czy w przypadku, gdy na państwie miejsca zamieszkania dziecka nie spoczywa obowiązek podjęcia stosownych działań, o którym mowa w pytaniu czwartym, art. 20 konwencji haskiej z 1980 r. w świetle art. 24 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej, w sytuacjach, o których mowa w trzecim pytaniu prejudycjalnym, pkt i)-iii), [Or. 15] należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie powrotowi dziecka z tego względu, iż powrót dziecka w rozumieniu tego przepisu mógłby zostać uznany za sprzeczny z podstawowymi zasadami ochrony praw człowieka i podstawowych wolności?